

Pokud jde o souvislosti a děje bohemikálního rázu, nova v knize nenalezneme. Baldi v poznámkách uvádí celou řadu anglických i německých studií, místy se však zdá, že bez hlubšího poznání těchto prací a že hlavním zdrojem jí byly ojedinělé studie českých autorů v italštině (J. B. Novák, K. Krofta, J. Macek, F. Šmahel, J. Špička). Silviovi čeští současníci v rejstříku figurují překvapivě často. Když však v textu hledáme poučení, zpravidla jde o pouhé zmínky. Z tohoto důvodu také asi čeští zájemci o Eneáše Silvia nebudou monografií Barbary Baldi vyhledávat. Její přínos spočívá jinde, zvláště pak v osvětlení Silviovy církevní politiky.

FRANTIŠEK ŠMAHEL

Non Angli sed angeli. Kult svatých v latinské literatuře raně středověké Anglie, edd. Helena POLEHOVÁ – Petr POLEHLA, Pavel Mervart, Červený Kostelec 2012

161 s., ISBN 978-80-7465-039-0

Výbor překladů latinsky psaných legend z Anglie 6.–8. století reflektuje období nebyvalých změn, kdy Římská říše jako politická moc již zmizela z mapy Evropy, postupně zanikla i většina zbytků pozdně antické městské společnosti a došlo k úpadku vzdělanosti. Na příkladu Británie můžeme tento proces velice dobře pozorovat: ač na sklonku antiky byla v římské Británii městská kultura značně rozvinutá a zcela křesťanská, po odchodu posledních římských vojáků na přelomu 4. a 5. století nedokázali tamní obyvatelé odolat invazi germánských kmenů z pevniny, Anglů, Sasů a Frísů. Zbytky římské civilizace tak velice rychle zmizely, původní obyvatelstvo bylo zatlačeno do okrajových oblastí Walesu a Skotska, křesťanské Irsko izolováno od pevninské Evropy a na většině území Anglie se rozprostřela pohanská germánská království. Na konci 6. století tak musel papež Řehoř Veliký přistoupit k vyslání misie, která by obyvatele Anglie znovu přivedla k víře v Krista. Tato misie, vedená převorem Augustinem, a následující dění je předmětem zájmu předkládané publikace.

V úvodní kapitole seznamují editoři stručně s dějními christianizace britských ostrovů od doby Augustinovy misie až po konec 8. století, kdy bylo pokřesťanštění Británie dokončeno. Věnují se sporům mezi římskou a iroskotskou křesťanskou tradicí i rozvoji klášterů a mnišství. Následující pasáže jsou věnovány anglo-latinské literatuře sledovaného období, především pak

hagiografickým spisům. Čtenář se ve stručnosti dozví, jak se měnilo jazykové prostředí Británie po příchodu Anglosasů, jak vypadalo klášterní vzdělávání mnichů – takřka výhradních autorů literatury v tomto období – a seznámí se s nejdůležitějšími hagiografickými spisy i s tvorbou největšího literáta těchto staletí, Bedy Ctihodného.

Pět ze spisů pojednaných ve druhé kapitole je pojednáno podrobněji: Život sv. Řehoře od anonymního mnicha z Withby, Adamnanův Život svatého Kolumby (který je zařazen coby reprezentant hiberno-latinské literatury), Život svatého Wilfrida od Eddia Stephana, Felixův Život svatého Guthlaka a konečně Životy svatých opatů Bedy Ctihodného. Každá kapitola představuje jak světce, tak autora spisu, je-li o něm něco známo. Hlavním obsahem pak jsou překlady úryvků ze zmíněných legend. Zde by poněkud nepřehledné členění zasloužilo drobné úpravy. Děj celé legendy je vždy stručně shrnut před samotným překladem, pokud ale je nějaká část textu vynechána, není to vyznačeno jinak než číslem odstavce, což čtenář snadno přehlédne. Lepší by bezesporu bylo mezi jednotlivými úryvky shrnout obsah vynechaných odstavců.

Za zvážení také stojí, zda se neměla vybrána díla přeložit celá, a umožnit tak čtenáři lepší seznámení s žánrem legendy. S tím ostatně souvisí i největší nedostatek knihy: hagiografická literatura byla často silně schematická a závisela na dřívějších vzorech. Editoři na tuto skutečnost na různých místech sice poukazují, ale jako by předpokládali, že čtenáři jsou s charakterem hagiografické literatury samozřejmě obeznámeni. Publikace jistě cílí na širší čtenářskou obec a doplnění kapitoly či alespoň několika odstavců pojednávajících o žánru legendy jako takovém, o jeho vývoji, druzích a hlavních vzorových legendách, by bylo vhodné a dodalo by publikaci na komplexnosti. Další drobnosti, kterou by čtenáři jistě uvítali, by byla mapa s vyznačením důležitých oblastí a míst.

I přes tyto výtky je kniha velice přínosná tím, že seznamuje českého čtenáře s literární tvorbou období, v povědomí většiny považovaného za nejtemnější z již tak temného středověku. Přitom jde o období klíčové pro budoucí podobu Evropy, hraje se v něm o její samotný křesťanský charakter i o uchování alespoň části z dědictví antiky. Brzké pokřesťanštění Anglie spolu s následujícím rozkvětem vzdělanosti a literární tvorby na ostrovech byly pro další vývoj Evropy nesmírně důležité. Beda Ctihodný, Alkuin z Yorku nebo sv. Bonifác jsou postavy, které zásadním způsobem přispěly k udržení a rozšíření vzdělanosti a křesťanství v Evropě.

JAN CTIBOR